

Amitav Goš

MORE
MAKOVA

Prevela
Dijana Radinović

■ Laguna ■

Naslov originala

Amitav Ghosh
SEA OF POPPIES

Copyright © Amitav Ghosh, 2008
Translation copyright © 2012 za srpsko izdanje, LAGUNA
Map copyright © 2008 Jeffrey L. Ward

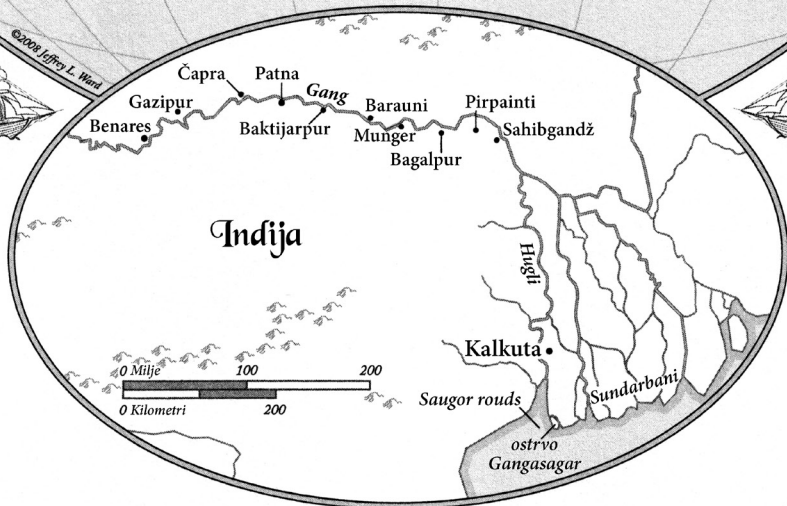
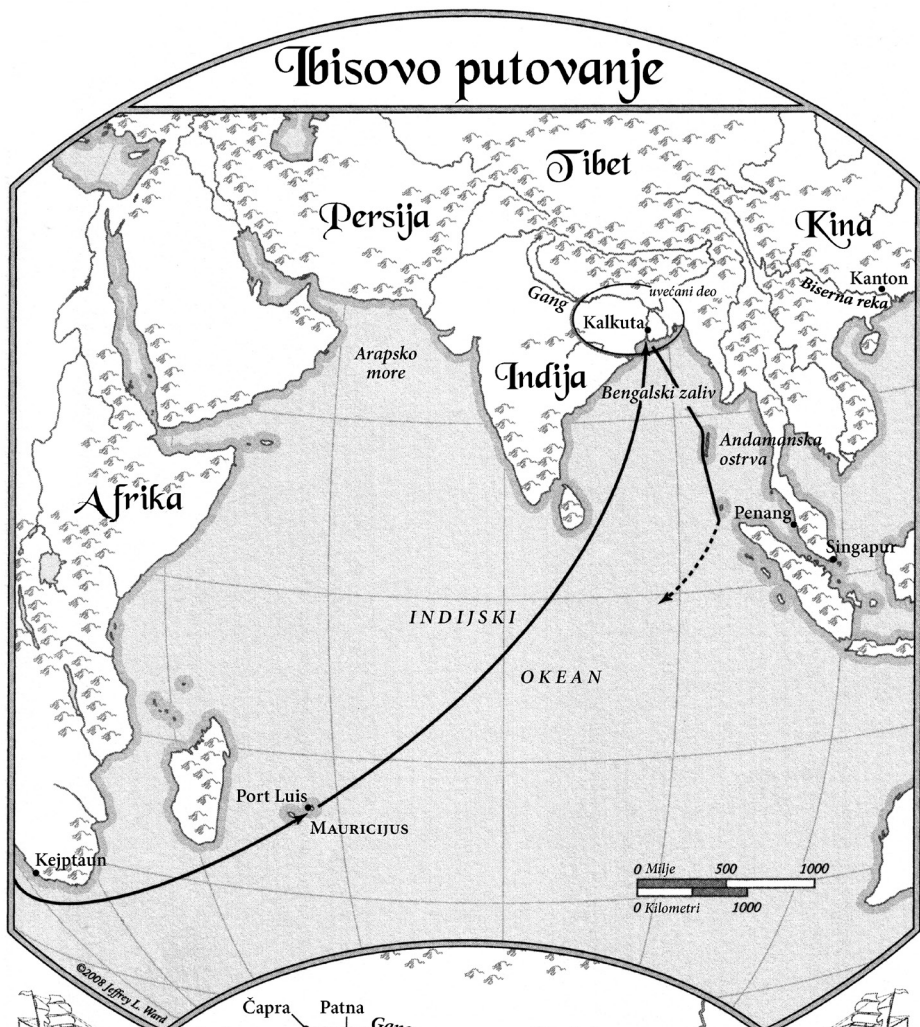
Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

*Najanu,
Za petnaesti rođendan*

Ibisovo putovanje

PRVI DEO

Kopno

Prvo poglavlje

Slika jedrenjaka visokih jarbola što plovi morem ukaza se Diti jednog inače sasvim običnog dana, ali je ona istog trena znala da je priviđenje predznak sudbine jer nikad pre nije videla takav brod, čak ni u snu. Kako bi i mogla kad je živela u severnom Biharu, šest stotina pedeset kilometara od obale? Njeno je selo bilo toliko duboko u unutrašnjosti da joj se more činilo daleko koliko i podzemni svet: beše to mračni ponor gde je Gang nestajao u Kala Pani, „crnoj vodi“.

Zbilo se to krajem zime, jedne godine kad makovima, nekim čudom, nikako nisu opadale latice: kilometar za kilometrom, od Benaresa nadalje, Gang kao da je proticao između dva lednika, obe mu obale behu pod gustim nanosima cveća belih latica. Kao da se sneg s visokih Himalaja spustio u ravnice da sačeka dolazak Holi* i njegovo prolećno izobilje boja.

Diti je živela u selu nadomak grada Gazipura, osamdesetak kilometara istočno od Benaresa. Kao i većinu njenih

* Prolećni festival u Indiji, poznat i kao festival boja. (Prim. prev.)

suseda, i Diti je brinuo okasneli urod makova. Rano je ustala i obavila uobičajene jutarnje poslove, pripremila je čist doti i kamiz Hukamu Singu, svome mužu, i napravila mu roti i ačar za ručak. Kad mu je uvila i spakovala jelo, prekinula je s radom da časkom ode u svoje malo svetište. Kasnije, kad se bude okupala i presvukla, Diti će obaviti puđu kako dolikuje, sa cvećem i darovima; sad je, kako je još bila u noćnom sariju, samo zastala pred vratima i načas se naklonila sklopivši dlanove.

Uskoro će škripa točkova najaviti dolazak volovske zaprege koja će odvesti Hukama Singa u fabriku gde je radio, u Gazipur, pet kilometara odatle. Iako to nije bila velika razdaljina, Hukam Sing ipak nije mogao da je prevali pešice, jer je bio ranjen u nogu dok je služio kao sepoj u britanskom puku. Nije, međutim, bio toliko onesposobljen da bi morao da nosi štake, i mogao je sam, bez ičije pomoći, da dođe do zaprege. Diti je išla korak iza njega noseći mu hranu i vodu, i pružila mu je zavežljaj kad se popeo na kola.

Kalua, volar, beše kolos od čoveka, ali nije se ni poma-kao da pomogne putniku, i dobro je pazio da sakrije lice od njega: on beše pripadnik kožarske kaste, a Hukam Sing, iz više kaste radžputa, verovao je da će mu predstojeći dan slutiti po zlu ugleda li mu lice. Popevši se pozadi na kola, nekadašnji sepoj seo je okrenut leđima i spustio zavežljaj u krilo da ne bi došao u dodir s volarevim stvarima. I tako bi oni sedeli, vozač i njegov putnik, dok bi kola tandrkala putem za Gazipur – i razgovarali sasvim prijateljski, ali se nikad ne bi pogledali.

I Diti je pazila da pokrije lice u prisustvu volara; tek kad se vratila u kuću da probudi Kabutri, šestogodišnju ćerku, pustila je da joj gungat sa sarija spadne s glave. Kabutri je sklupčana ležala na prostirci i Diti joj je po licu, koje se čas

mrštilo, čas smešilo, videla da je čvrsto usnula; taman je pružila ruku da je probudi, ali se zaustavi i odmače. Na ćerkinom usnulom licu prepoznala je sopstvene crte – iste pune usne, okrugli nosić i isturenu bradu – samo što su detinje crte još bile čiste i oštre, dok su njene postale zamućene i nerazgovetne. Posle sedam godina braka Diti je i sama još bila gotovo dete, ali u njenoj gustoj crnoj kosi već se pojavilo nekoliko sedih pramenova. Koža lica, sasušena i potamnela od sunca, počela je da joj se peruta i puca oko uglova usana i očiju. No uprkos njenom sasvim običnom i napaćenom izgledu, postojalo je nešto po čemu se izdvajala: imala je svetlosive oči, što je vrlo neobična odlika u tom delu zemlje. Oči joj behu takve boje – ili možda bezbojne – da je u isti mah delovala i slepo i svevideće. To je u mladež unosilo nespokoj, i podgrevalo im predrasude i sujeverje, toliko čak da bi joj ponekad dobacivali pogrde – *čudalija*, *dainija* – kao da je veštica; ali Diti bi ih na to samo pogledala i oni bi se smesta razbežali. Iako joj je ipak pričinjavalo izvesno zadovoljstvo što može u ljude da unese nemir, Diti je bilo drago što tu osobenost svog izgleda nije prenela ćerki – obožavala je Kabutrine oči, crne poput njene sjajne kose. Posmatrajući njeno usnulo lice, Diti se nasmeši i odluči da je ipak ne budi – za tri do četiri godine devojčica će se udati i otići, biće vremena da radi kad je prime u muževljev dom; ovih nekoliko godina koliko će još provesti u kući može i da se odmara.

Zastavši samo da uzme koji zalogaj rotija, Diti izađe napolje, na ravan pojas utabane zemlje što je delio nabojnicu od polja makova. Na rumeni zore opazila je, na svoje veliko olakšanje, da su neki cvetovi konačno počeli da odbacuju laticе. Čandan Sing, mlađi brat njenog muža, već je bio na susednom polju s nukom sa osam sečiva u ruci. Sitnim

zupcima na alatki zasecao je pojedine gole čaure – bude li sok potekao preko noći, sutra će izaći s porodicom da ga sakuplja. Vreme se moralo dobro pogoditi jer je dragoceni sok tekao vrlo kratko za života biljke: dan-dva ranije ili kasnije, i čaure će vredeti koliko i cvetovi korova.

I Čandan Sing je opazio nju, a on nije bio čovek koji bi ikoga pustio da prođe na miru. Tupavi momak sa čoporom od petoro dece nikada nije propuštao da podseti Diti na njeno oskudno potomstvo. – *Ka bail?* – povikao je olizavši kap svežeg soka sa alatke. – Šta je bilo? Opet radiš sama? Koliko ćeš još tako? Treba ti sin, da ti pomogne. Ipak nisi jalova...

Naviknuta na deverovo ponašanje, Diti se uopšte nije obazirala na njegova jetka dobacivanja. Okrenula mu je leđa i pošla u svoje polje sa širokom pletenom korpom o boku. Zemlja između redova cveća bila je posuta papirastim laticama i ona stade golim rukama da ih skuplja i ubacuje u korpu. Pre nedelju-dve vodila bi računa da hoda iskosa kako ne bi doticala cveće, ali danas je gotovo letela i nimalo nije žalila kad bi uzlepršalim sarijem zbacila gomile latica sa čaura što su dozrevale. Kad je napunila korpu, odnela ju je i ispraznila kraj spoljnje čule, gde je uglavnom kuvala. Ovaj deo okućnice bio je u senci dva ogromna manga, na kojima su tek izbila okca iz kojih će se razviti prvi prolećni pupoljci. Radujući se što je ponovo napolju, na suncu, Diti je čučnula kraj šporeta i ubacila naramak drva na žar od sinoćne vatre što se još sjajio duboko pod pepelom.

Kabutri se sad već probudila, i kad se pojavila na pragu, njena mati nije više bila rada da joj popušta. – Sad se ustaje! – prasnula je. – Gde si bila? *Kam-o-kadž na hoi?* Zar misliš da nema posla?

Diti zaduži ćerku da metlom sakupi latice makova na gomilu, a ona nastavi da loži vatru i pristavi na šporet tešku

gvozdenu tavu da se greje. Kad se tiganj zagrejavao, ona baci na njega pregršt latica i pritisnu ih smotanom krpom. Kako su se pekle, latice su tamnele i lepile se jedna za drugu, pa su kroz minut-dva izgledale isto kao i okrugli roti od pšeničnog brašna koji je Diti spakovala mužu za popodnevni obrok. Te ovoje od latica makova i zvali su „roti“ – mada su imali sasvim drugačiju namenu od svojih imenjaka: prodavali su se fabrici opijuma *Sader* u Gazipuru, gde su se njima oblagale keramičke posude u koje se pakovao opijum.

Kabutri je u međuvremenu umesila malo ate i razvila nekoliko pravih rotija. Diti ih je brzo prepekla, pa ugasila vatru; rotije je sklonila da ih kasnije pojedu sa hranom preostalom od prethodnog dana – s tanjirom bajatog aluposta, prženih krompirića sa umakom od maka. Misli joj sad ponovo odleteše do svetilišta: bližila se podnevna puđa i bilo je vreme da ode do reke i okupa se. Utrljala je makovo ulje sebi i Kabutri u kosu, pa prebacila drugi sari preko ramena i povelala ćerku preko polja, ka vodi.

Makovi su rasli sve do peščanog nasipa što se blago spuštao ka Gangu; iako topao od sunca, pesak ipak nije bio vreo i nije im pekao bose tabane. Breme majčinskog držanja najednom spade s Ditinih pogurenih ramena i ona pojuri za ćerkom koja je otrčala dalje. Na korak-dva od vode one zazvaše reku – *Džai Ganga Maja ki...* – pa duboko udahnuše i baciše se u vodu.

Obe su se smejjale kad su izronile: bilo je ono doba godine kad bi se, posle prvobitnog šoka od dodira s vodom, reka ubrzo pokazala kao divno sveža. Iako ih je od prave letnje žege delilo još nekoliko nedelja, Gang je već počeo da opada. Diti se okrenu ka Benaresu, ka zapadu, i visoko podiže ćerku da ova prospje šaku vode u čast svetog grada. Sa tim darom

detetu iz skupljenih dlanova izlete i jedan list. Okrenule su se da gledaju kako ga reka odnosi dole, ka gatovima* Gazipura.

Zidovi fabrike opijuma u Gazipuru behu delimično skriveni stablima manga i hlebovca, ali britanska zastava što se vijorila na vrhu videla se iznad krošanja, kao i toranj crkve u kojoj su se fabrički nadzornici molili. Kod pristanišnog stepeništa što je vodilo do fabrike videla se pateli barka s jednim jarbolom, pod zastavom Engleske istočnoindijske kompanije. Dovezla je tovar *čalan* opijuma iz nekog udaljenog ogranka kompanije, i sad ga je dugi niz kulija iznosio na obalu.

– Ma – reče Kabutri gledajući u majku – kud plovi onaj brod?

Upravo je to Kabutrino pitanje prizvalo Diti viziju: pred očima joj se ukaza slika ogromnog broda sa dva visoka jarbola. Na njima su bila razapeta velika jedra zaslepljujuće bele boje. Na vrhu pramca stajala je figura s dugim kljunom, poput rode ili čaplje. U pozadini se video neki čovek što je stajao kod pramca, i mada ga nije razgovetno videla, jasno je osećala prisustvo neznanca.

Diti je znala da se ta slika ne nalazi zaista pred njom – poput, recimo, barke usidrene kod fabrike. Nikad nije videla more, nikad nije kročila iz svog okruga, nije govorila nijedan jezik osim maternjeg bodžpurija, ali opet ni na tren nije posumnjala da brod zaista negde postoji i da plovi ka njoj. Ta ju je spoznaja prestravila jer nikad u životu nije videla ništa ni nalik tom priviđenju i nije imala predstavu kakvo bi to predskazanje moglo da nosi.

Kabutri je znala da se nešto neobično dogodilo jer je sačekala minut-dva pa tek onda upitala: – Ma? U šta to gledaš? Šta si to videla?

* Gat u Indiji predstavlja pristanišno stepenište. (Prim. prev.)

Na Ditinom licu očitovali su se strah i slutnja kad je drh-tavim glasom rekla: – Beti, videla sam džahadž – brod.

– Misliš onaj brod tamo?

– Ne, beti. Takav brod nikad dosad nisam videla. Ličio je na veliku pticu, sa jedrima kao krilima i dugačkim kljunom.

Kabutri pogleda niz reku, pa reče: – Možeš li da mi nacrt- taš to što si videla?

Diti na to klimnu glavom, pa obe zagaziše kroz reku ka obali. Brzo su se presvukle i napunile vrč vodom iz Ganga, za puđu. Kad su se vratile kući, Diti upali svetiljku i uvede Kabutri u svetište. Odaja je bila mračna, čađavih zidova, i snažno je mirisala na ulje i tamjan. Unutra je bio mali oltar sa figurama Šivdija i Bagavan Ganeše, i uramljenim slikama Ma Durge i Šri Krišne. Ali odaja nije bila samo svetište posvećeno bogovima već i Ditin lični panteon, i u njoj se nalazilo i mnoštvo obeležja njene porodice i predaka – među njima i relikvije poput drvenih cokula njenog mrtvog oca, ogrlica od rudrakša perli koja joj je ostala od majke, izble- deli otisci stopala babe i dede, uzeti na lomači. Zidovi oko oltara bili su posvećeni crtežima koje je sama Diti nacrtala u dva-tri poteza na krugovima od papirastih latica: na primer, ugljenom urađeni portreti njena dva brata i sestre, koji su sve troje umrli još kao deca. Bilo je tu i nekoliko živih rođaka, ali samo kao skice napravljene na lišću manga – Diti je verovala da bi previše verne slike donele nesreću onima koji još nisu napustili ovaj svet. Stoga je njen voljeni stariji brat Kesri Sing bio prikazan samo u osnovnim crtama koje su predstavljale njegovu sepojsku pušku i izvijene brkove.

Kad je ušla u odaju za puđu, Diti je uzela zeleni list man- ga, umočila prst u zdelicu jarkocrvenog sindura i u nekoliko poteza nacrtala dva trougla nalik krilima, što su visila iznad dugačke zaobljene linije s kukastim kljunom na kraju. To je

mogla biti i ptica u letu, ali Kabutri smesta prepoznade šta je to – prikaz broda sa dva jarbola i razvijenih jedara. Začudila se što joj je majka nacrtala crtež kao da predstavlja živo biće.

– Hoćeš li da je staviš u svetište? – upita ona.

– Hoću – reče Diti.

Dete nije shvatalo zašto bi se jedan brod našao u porodičnom panteonu. – Ali zašto? – upita ona.

– Ne znam – reče Diti, koju je i samu bunila ta uverenost da će joj se slutnja obistiniti. – Samo znam da mora da bude tamo, i to ne samo brod već i svi oni koji su na njemu. I oni moraju da budu na zidu našeg svetišta.

– Ali ko su oni? – upita zbunjeno dete.

– Ne znam još – odvrati joj Diti. – Znaću kad ih budem videla.

* * *

Izrezbarena glava ptice na kosniku *Ibisa* beše vrlo neobična i, kao takva, dovoljan dokaz, onima kojima je bio potreban, da je Diti videla upravo njega dok je stajala u Gangu, u vodi do pojasa. Kasnije će čak i prekaljeni mornari priznati da je njen crtež neobično veran prikaz tog broda, naročito kad se uzme u obzir da ga je nacrtao neko ko nikad u životu nije video škunu sa dva jarbola niti bilo koji drugi pomorski brod.

S vremenom se među mnoštvom ljudi koji su počeli da smatraju *Ibis* svojim pretkom uvrežilo verovanje da je sama reka poslala Diti viziju, da se slika *Ibisa* prenela uzvodno, poput električne struje, onog časa kad je brod dodirnuo njene svete vode. To bi značilo da se to zbilo u drugoj nedelji marta hiljadu osamsto trideset osme godine, jer se tad *Ibis* ukotvio kod ostrva Gangasagar, gde se sveta reka uliva u Bengalski zaliv. I baš je na tom mestu, dok je brod čekao da primi peljara koji će ga odvesti do Kalkute, Zahari Rid prvi

put ugledao Indiju – video je guste šume mangrova i obalu koja je delovala pusto dok nije izbacila svoje brodiće – malu flotu dingija i kanua koji su svi namerili da prodaju ribu, voće i povrće tek pristiglim mornarima.

Zahari Rid je bio prosečne visine i snažne građe, sa kožom boje stare slonovače i gustom kovrdžavom kosom, sjajnom i crnom, što mu je preko čela upadala u oči. Zenice su mu bile crne kao i kosa, samo što su bile prošarane zlatnim tačkicama. Kad je bio mali, neznanci su često govorili kako bi se tako sjajne okice mogle prodati nekoj vojvotkinji kao dijamanti (kasnije, kad bude došlo vreme da i on nađe mesto u Ditinom svetilištu, sjaj njegovog pogleda mnogo će se veličati). Pošto je uvek bio nasmejan i držao se ležerno i bezbrižno, ljudi su često mislili da je mlađi nego što jeste, ali Zahari bi ih uvek brzo ispravio: kao sin oslobođene robinje iz Merilenda, silno se dičio time što zna koliko mu je godina i kad se tačno rodio. Onima koji bi pogrešili naglasio bi kako ima dvadeset godina, ni dana manje niti mnogo više od toga.

Zahari je imao običaj da svakoga dana smisli bar pet stvari koje treba pohvaliti, a tu mu je naviku usadila majka kao vaspitnu meru zbog preoštrog jezika, kakav je ponekad imao. Otkako je pošao iz Amerike, i sam je *Ibis* često ubrajao među hvale vredne stvari. I to ne zato što je brod delovao naročito skladno ili brzo; baš naprotiv, *Ibis* je bio starinska škuna, nije bio vitak niti je imao ravnu palubu poput klipera po kojima je Baltimor bio čuven. Imao je kratku krmenu palubu, izdignuti kaštel i palubu kaštela na pramcu, i palubnu kućicu koja je služila i kao kuhinja i kao kabina za nostroma i poslugu. Zbog pretrpane glavne palube i širine broda stari su mornari ponekad mislili da se radi o barku sa jedrima postavljenim kao na škuni. Je li bilo istine u tome, Zahari nije znao, ali za njega je to bila samo goleta, škuna

sa vršnim jedrom, kao što je i bila kad se prijavio za njenu posadu. U njegovim očima bilo je neke neobične elegancije u snasti kao na jahti,* sa jedrima poređanim duž linije trupa. Razumeo je zašto bi, sa glavnim i prednjim jedrom postavljenim pravo, podsetila nekog na belokrilu pticu u letu – u poređenju s njom, drugi brodovi visokih jarbola sa naređanim četvrtastim jedrima izgledali su gotovo nezgrapno.

Zahari je ipak znao nešto o *Ibisu*, a to je da je bio sagrađen za prevoz robova. I to je zapravo bio razlog što je brod promenio vlasnika: u godinama koje su usledile posle zvaničnog ukidanja trgovine robljem, britanski i američki ratni brodovi su u sve većem broju krstarili duž obala zapadne Afrike, a *Ibis* nije bio dovoljno brz da bi im pobegao. Kao što je to bio slučaj s brojnim brodovima za prevoz roblja, i ovu je škunu novi vlasnik kupio s namerom da je prilagodi drugačijoj vrsti trgovine – za izvoz opijuma. Ovog puta kupac je bila firma pod nazivom *Braća Bernam*, kompanija za brodski prevoz i trgovačka kuća koja je imala velike interese u Indiji i Kini.

Predstavnici novih vlasnika nisu gubili vreme, već su odmah zatražili da se škuna doveze u Kalkutu, gde je Bendžamin Brajtvel Bernam, glava kuće, imao glavnu rezidenciju. *Ibis* će biti preuređen po dolasku na odredište, i iz tog je razloga Zahari i uzet u posadu. Zahari je osam godina radio na brodogradilištu *Gardiner*, u Fels Pointu u Baltimoru, i bio je i te kako osposobljen da nadgleda preuređenje starog broda za prevoz robova, ali o plovidbi je znao koliko i svaki drugi suvozemni stolar – ovo mu je bio prvi put da plovi morem. Prijavio se, međutim, sa idejom da izuči zanat pomoraca i ukrcao se na brod s velikim žarom, noseći platnenu mornarsku torbu u kojoj je imao samo preobuku i sviralu koju je kao mali dobio od oca. Na *Ibisu*

* Jahte su u to doba bile brzi brodovi za prevoz važnih putnika. (Prim. prev.)

je izučio brzu premda tešku školu pošto je brodski dnevnik bio pravi popis nevolja gotovo od samog početka. Gospodin Bernam je toliko žurio da doveze svoju novu škonu u Indiju da je brod isplovio iz Baltimora bez dovoljno radne snage, sa devetnaestočlanom posadom od koje je njih devet bilo zavedeno kao „crnac“ – među njima i Zahari. Ne samo što ih je bilo premalo nego ni zaliha nije bilo dovoljno, niti su išta valjale, pa je to dovodilo do sukoba između posluge i mornara, oficira i posade s kaštela. Onda je brod naišao na uzburkano more, pa se ispostavilo da propušta vodu; Zahariju je zapalo da otkrije kako je potpalublje, gde se nekad držao ljudski teret, prepuno rupica i otvora za vazduh koje su izbušili brojni naraštaji porobljenih Afrikanaca. *Ibis* je prenosio pamuk da namiri troškove putovanja; bale su se skvasile zbog poplave pa su morali da ih pobacaju u more.

Kod obale Patagonije bili su primorani da promene kurs zbog lošeg vremena. *Ibis* je trebalo da pređe Atlantik i zao- biđe rt na Javi, ali umesto toga zaplovio je prema Rtu dobre nade – pa je ponovo naleteo na loše vreme, a onda stajao dve nedelje u pojasu zatišja. Kako je posada dobijala po pola porcije ucrvljalog dvopeka i ukvarene govedine, izbila je srdobolja; pre nego što je vetar zaduval, trojica su umrla, a dva crna člana posade bačena su u lance jer su odbila hranu koja im je iznesena. Kako je ponestalo radne snage, Zahari je odložio stolarski alat i postao pravi mornar prednje katarke, pa se verao uz vrze da savije vršno jedro.

Onda se zbilo da je drugi oficir, zver od čoveka koju je mrzeo svaki crnac u posadi, pao s broda i udavio se; svi su znali da pad nije bio slučajan, ali napetost na brodu bila je tolika da je zapovednik broda, Irac iz Bostona bez dlake na jeziku, pustio da stvar prođe neopaženo. Zahari je bio jedini član posade koji je dao ponudu kad je pokojnikova imovina

stavljena na prodaju, i tako je postao vlasnik jednog sekstanta i kovčega punog odeće.

Kako nije pripadao ni posadi krmene palube niti kaštela, Zahari je ubrzo postao veza između ta dva dela broda, i vršio je dužnost drugog oficira. Nije bio baš novajlija, pošto je bio na brodu od početka putovanja, ali nije bio ni dorastao svojim novim zaduženjima. Njegovi slabi pokušaji nisu mnogo obodriili posadu, pa se ona, čim je škuna pristala u Kejptaun, preko noći razbežala šireći priče o paklenom brodu i bednoj crkavici. Ugled *Ibisa* bio je toliko narušen da nijedan Amerikanac niti Evropljanin, pa čak ni one najgore kavgađžije i ispičuture, nije hteo da prihvati posao na njemu – jedini pomorci koji bi pristali da kroče na njegove palube bili su laskari.

Ovo je bio prvi Zaharijev susret sa tom vrstom mornara. Pre toga je mislio da je to neko pleme ili narod, kao Čiroki ili Sijuksi; sad je saznao da potiču iz raznih, udaljenih mesta i da nemaju ničeg zajedničkog osim Indijskog okeana – među njima je bilo Kineza i Istočnoafrikanaca, Arapa i Malajaca, Bengalaca i Goanaca, Tamila i Arakanaca. Po njih deset-petnaest okupljalo se u grupe, sa predvodnicima koji su govorili u njihovo ime. Bilo je nemoguće razbiti te skupine, morali ste da ih uzmete sve ili nijednog, i premda su bili jeftini, imali su sopstvenu predstavu o tome koliko treba da rade i koliko će ljudi izvršavati jedan zadatak – a to je, izgleda, značilo da morate da unajmite tri ili četiri laskara za posao koji bi mogao da obavi i samo jedan sposoban mornar. Kapetan je izjavio kako su to najlenje crnčuge koje je ikad video, ali Zahariju su više od svega bili smešni. Za početak, kako su se oblačili: hodali su bosonogi, a mnogi, čini se, nisu imali drugu odeću do komada platna koje su vezivali oko pojasa. Neki su paradirali u gaćama sa učkurom, dok su drugi nosili

saronge što su im lepršali oko mršavih nogu poput podsuknje, pa je paluba ponekad ličila na salon kupleraja. Kako neko može bosonog da se popne uz jarbol, povijen u platno kao novorođenče? I mada su to bili najspretniji mornari koje je Zahari ikad video, ipak bi se uznemirio kad bi ih ugledao na jarbolju, kako se kao majmuni veru po uzicama – kad bi im se saronzi zavijorili na vetru, oborio bi oči iz straha šta bi mogao videti ako pogleda gore.

Posle dugog premišljanja i predomišljanja, kapetan je odlučio da unajmi grupu laskara koju je predvodio izvesni serang* Ali. To beše čovek zastrašujuće spoljašnjosti, sa licem na kome bi mu pozavideo i sam Džingis-kan – mršavim, duguljastim i uskim, sa nemirnim crnim očima što su samo letele tamo-amoo i iskošenim jagodicama. Dugi, tanki brci padali su mu do brade, oko usana što su se neprestano micale i u uglovima bile tamnocrvene: kao da je stalno cmoktao usnama pošto se napio krvi iz žile kobile poput nekog krvožednog stepskog Tatarina. Saznanje da je stvar u serangovim ustima biljnog porekla nije bogzna koliko umirila Zaharija: jednom prilikom kad je serang ispljunuo mlaz krvavocrvenog soka preko ograde, opazio je kako se voda pod njim uzburkala od uskomešanih peraja ajkula. Je li taj betel zaista bezopasan kad ajkule misle da je krv?

Pomisao na putovanje do Indije s takvom posadom beše toliko neprivačna da se i prvi oficir izgubio, a u takvoj je žurbi pobegao da je ostavio punu torbu odeće. Kad mu je rečeno da je oficir uhvatio maglu, kapetan je zarežao: – Digô sidro, a? Ne krivim ga. I ja bi' zdimijo da mi je plaćeno.

Ibisova sledeća usputna stanica bilo je ostrvo Mauricijus, gde je tovar žita trebalo da zamene za tovar abonosa i drugog tvrdog drveta. Kako pre polaska nisu uspeali da pronađu

* Serang je vođa grupe laskara. (Prim. prev.)

zamenu, škuna je isplovila sa Zaharijem kao prvim oficirom: tako se zbililo da je u toku samo jedne plovidbe, zahvaljujući beguncima i umrlima, napredovao od malog od palube do starijeg pomorca, od stolara do zamenika kapetana sa sopstvenom kabinom. Kad se s kaštela preselio u kabinu, zažalio je jedino što mu je usput nestala ona draga svirala, pa je morao da se pomiri sa tim da je zauvek izgubljena.

Pre toga kapetan je bio naložio Zahariju da jede dole – „neće vala za mojim stolom sedeti obojeni, pa makar bio i bledunjav“ – ali sad nije hteo da jede sam, već je zahtevao da Zahari obeduje sa njim u kabini uz kuhinju, gde ih je služio popriličan broj brodskih malih, laskara – rastrčanih londi i čokri.

Kad su se otisnuli, Zahari je morao da prođe još jednu školu, ovog puta ne toliko u vezi s moreplovstvom koliko sa običajima nove posade. Umesto uobičajenih mornarskih igara kartama i crvenih rukavica,* bacale su se kockice i igra pačizi** na tabli od kanapa; vesele zvuke mornarskih pesmica smenile su nove melodije, divlje i neskladne, a i sam miris broda počeo je da se menja, aroma začina probijala se kroz drvo. Kako je bio zadužen da se brine o brodskim magazama, Zahari je morao da se upozna s novim zalihama, ni sličnim uobičajenom dvopeku i usoljenoj govedini; morao je da nauči da kaže 'rana umesto sledovanje, i morao je da lomi jezik sa rečima poput dal, masala i ačar. Morao je da se navikne da kaže malum a ne sadrug, serang a ne nostromo, tindal za nostromovog pomoćnika i krmar umesto kormilar; morao je da nauči novi brodski rečnik, koji je pomalo zvučao

* Ovde – igra kartama u kojoj onog što je izgubio uvijenom maramicom udaraju po dlanovima. (Prim. prev.)

** Drevna igra veoma popularna u Indiji, preteča „ne ljuti se, čoveče“. (Prim. prev.)

kao engleski, a opet nije: jarbolje je postalo 'bolje, „stoj!“ je bilo „oj!“, a jutarnji povik straže „sve je dobro“ prešao je u „svedobro“. Paluba je sad bila tutuk, jarbol dol, naredba hukom, a umesto levo, desno, napred i nazad morao je da kaže džamna, dava, agil i pičil.

Jedno je ipak ostalo nepromenjeno, a to je bila podela posade na dve smene predvođene tindalima. Najveći deo posla na brodu zapao je dvama tindalima, a seranga Alija gotovo da niko nije ni video prva dva dana. Trećeg dana pak, kad je Zahari u zoru izašao na palubu, dočeka ga veselo: – Čin čin, malum Zikri! Ti uzme am-am? Šta ti ima tamo?

Iako se ispočetka zbunio, Zahari je ubrzo počeo da govori sa sebi nesvojstvenom lakoćom, kao da je neobičan govor seranga i njemu razvezao jezik.

– Serang Ali, odakle si? – upita ga.

– Ja od Rohingja, od Arakan.

– A 'de si naučio tako da pričaš?

– Na afim brod – glasio je odgovor. – Od Kina, Jenki gospar priča tako. Isto podofica kô malum Zikri.

– Nisam ja podoficir – ispravi ga Zahari. – Prijavio sam se za brodskog stolara.

– Ne važno – reče mu serang popustljivim, očinskim tonom. – Ne važno. Malum Zikri brzo brzo bude *paka* gospar. Reci mene: ti nađe žena?

– Nisam – Zahari se nasmeja. – A ti? Serang Ali nađe žena?

– Moja žena umre – dobi odgovor. – Ode gore, u nebo. Serang Ali brzo nađe druga žena.

Nedelju dana kasnije serang Ali ponovo pride Zahariju.

– Malum Zikri! Kapitan bude pu-šu-fu. Ima mlogo bolest! Treba dotkor. Ne mož' am-am. Samo ka-ka, pi-pi. Mlogo smrdi u kabina.

Zahari pođe u kapetanovu brodsku kabinu, gde mu je rečeno da je sve u redu – samo manji proliv, nije strašno, nema krvi, nema krvave stolice. „Umem ja da se pazim – nemam prvi put sračkalicu i žgaravicu.“

Ipak, kapetan je ubrzo toliko onemoćao da nije mogao da izađe iz kabine, te je Zahari bio zadužen za brodski dnevnik i nautičke karte. Kako je išao u školu do svoje dvanaeste, Zahari je umeo da piše, sporo ali čitko, lepim okruglastim slovima – vođenje broskog dnevnika nije mu pričinjavalo problem. Navigacija je pak bila sasvim druga stvar: iako se malo priučio računu na brodogradilištu, nije se baš lako snalazio s brojevima. Za vreme putovanja pomno se, međutim, trudio da gleda kapetana i prvog oficira kako očitavaju položaj u podne; katkad bi im čak i postavio poneko pitanje, na koje bi mu oni, u zavisnosti od raspoloženja, odgovarali ili lakonskim objašnjenjem ili zauškom. Sad je veliki deo vremena provodio pokušavajući da izračuna položaj broda, pomoću kapetanovog sata i sekstanta koji je nasledio od mrtvog sadruga. Prvi pokušaji okončali su se u panici, pošto je po njegovim proračunima brod skrenuo na stotine milja s kursa. Ali kad je izdao hukom za promenu kursa, otkrio je da kormilarenje zapravo nikad i nije bilo u njegovim rukama.

– Malum Zikri misli laskar ne zna plovi brod? – ogorčeno upita serang Ali. – Laskar ume dobro plovi brod, ti vidi.

Zahari se pobuni da su skrenuli trista milja s kursa za Port Luis, na šta dobi žustar odgovor: – Što malum Zikri diže buka, mlogo glupo mlogo puno hukom? Malum Zikri još uči. Ne zna vozi brod. Ne vidi serang Ali mlogo pametan unutra? Tri dana i brod u Porluju, ti vidi.

Posle tri dana, tačno kako mu je i obećano, sa desne strane broda ukazaše se valovita brda Mauricijusa i Port Luis ugnežden u zalivu pod njima.

– Gle, zveka! – povika Zahari i zadivljeno i džangrizavo. – Pa ovo je pravo čudo! Jesi siguran da smo na pravom mestu?

– Šta ti ja kaže? Serang Ali broj jedan zna da vozi.

Zahari će kasnije saznati da je serang Ali sve vreme plovio po svome kursu, pomoću nekog metoda koji je podrazumevao računsku navigaciju* – ili „tup ka šumar“ kako on to reče – i često određivanje položaja zvezda.

Kapetan je sad bio toliko bolestan da nije mogao da siđe s broda, pa je Zahariju zapalo da se na ostrvu pozabavi poslovima brodovlasnika, kao i da preda jedno pismo vlasniku plantaže koja se nalazila na desetak kilometara od Port Luisa. Zahari se spremao da odnese pismo na kopno kad ga je pre-sreo serang Ali, koji ga zabrinuto pogleda od glave do pete.

– Malum Zikri ima mlogo muka ako tako ide u Porluj.

– Zašto? Šta ne valja?

– Malum vidi.

Serang Ali se odmače i odmeri Zaharija. – Koja ti odelo ima?

Zahari je imao na sebi radnu odeću, platnene pantalone i običan mornarski banjan – komotnu tuniku od grube i izbledele konoplje. Posle mnogo meseci provedenih na moru, bio je zarastao u bradu, a kovrdžava kosa beše mu masna i prljava od katrana i soli. Njemu to pak ništa nije bilo neprimično – uostalom, samo ide da uruči pismo. On slegnu ramenima.

– Pa?

– Malum Zikri ide tako u Porluj, neće se vrati – reče serang Ali. – Mlogo otmu u Porluj. Mlogo gonič 'vata roblje. Malum bude silom mornar, bude rob; samo bije, samo bič, celo vreme. Ne valja.

* Određivanje nove pozicije u odnosu na staru, na osnovu brzine i protoklog vremena. (Prim. prev.)

Na to se Zahari zamisli: vratio se u kabinu i uzeo da pregleda stvari do kojih je došao posle smrti i bekstva dva oficira. Jedan je bio kicoš i u njegovom kovčegu bilo je toliko stvari da se Zahari uplašio: šta se sa čim slaže? šta se nosi u određeno doba dana? Jedno je bilo videti tu lepu odeću za izlazak na kopno na drugima, ali sasvim drugo sam je obući.

I ovde je serang Ali priskočio Zahariju u pomoć: ispostavilo se da su se mnogi laskari dičili i drugim veštinama osim pomorske – bio je tu kusab koji je svojevremeno bio lični sluga nekog brodovlasnika; poslužitelj koji je bio još i darzi, i dodatno zarađivao šijući i krpeći odeću; i jedan topas koji je naučio da brije i šiša, pa je služio posadi kao balvar. Oni se, prema uputstvima seranga Alija, dadoše na posao; počеше da preturaju po Zaharijevim torbama i kovčezima, da biraju odeću, mere, savijaju, krata, seku. Dok su se poslužitelj-krojač i njegove čokre baktali porubima i manžetnama, topas-berberin povede Zaharija do zaklonjene izlivnice i tamo ga, uz pomoć dvojice launda, dobro izriba kao nikad pre. Zahari se nije opirao sve dok topas nije doneo neku tamnu, mirisnu tečnost i uzeo da mu je sipa po kosi.

– Hej! Šta je to?

– Šampi – reče berberin i protrlja ruke. – Šampon mlogo dobro...

– Šampon? – Zahari nikad nije čuo za to. Veoma je nevoljno dopustio da se ta tvar pospe po njemu, a na sopstveno iznenađenje nimalo potom nije zažalio jer mu glava nikad nije bila tako laka, niti kosa tako mirišljava.

Kroz nekoliko sati Zahari je gledao u gotovo neprepoznatljiv odraz u ogledalu. Na sebi je imao belu lanenu košulju, jahaće pantalone i dvoredni letnji kaput, i belu kravatu lepo uvezanu u čvor. Kosa mu beše podšišana, očešljana i

vezana u rep plavom vrpcom, a na glavi je imao sjajan crn šešir. Sve je bilo na svom mestu, koliko je Zahari mogao da vidi, ali serang Ali još nije bio zadovoljan.

– Nema ku-ku?

– Šta?

– Sat – serang zavuče ruku u košulju kao da je zavlači u džepčić.

Na samu pomisao da on ima novaca za sat Zahari se nasmija.

– Nemam – reče. – Otkud meni sat?

– Ne važno. Malum Zikri čeka malo.

Serang potera ostale laskare iz kabine, pa se izgubi na dobrim deset minuta. Kad se vratio, nešto je nosio skriveno u prevojima saronga. Zatvorio je vrata za sobom, odvezao čvor oko pojasa, pa pružio Zahariju sjajan srebrn sat.

– Sveca mu! – Zahari zinu od čuda dok je gledao sat na dlanu nalik svetlucavoj školjki: obe strane bile su bogato izgravirane, a lanac upleten od tri fino izrađena lančića. Otvorio je poklopac i zadivljeno posmatrao kretanje kazaljki i zupčanika.

– Prelep je.

Na unutrašnjoj strani poklopca Zahari ugleda neko ime izgravirano sitnim slovima. On ga nagla pročita: – Adam T. Denbi. Ko je to bio? Jesi li ga poznavao, serang Ali?

Serang je načas oklevao, pa je odmahnuo glavom. – Ne, ne znao. Kupio sat u zalagaonica u Kejptaun. Sad to sat malum Zikri.

– Ne mogu da primim to od tebe, serang Ali.

– Sve dobro, Zikri-malum – reče on uz osmeh, što se retko viđalo. – Sve dobro.

Zahari je bio ganut. – Hvala ti, serang Ali. Niko mi nikad nije dao 'vako nešto.

Stao je pred ogledalo sa satom u ruci i šeširom na glavi, i prasnuo u smeh.

– Hej! Ima da me postave za gradonačelnika!

Serang Ali klimnu glavom. – Malum Zikri sad pravi pakasahib. Sve valja. Ako plantažar 'oće 'vata, ti mora dževaš.

– Dževam? – začudi se Zahari. – O čemu ti to?

– Ti mora mlogo više: Ej, plantažar, sestru ti jebem! Ja pakasahib, niko mene neće 'vata! Ti uzme pištolj. Ako čova 'oće tebe otme, ti puca u glavu.

Zahari stavi pištolj u džep i pomalo uzrujano pođe na obalu, ali čim je kročio na keaj, svi prema njemu počese da se ophode s velikim poštovanjem, na šta ne beše navikao. Otišao je u štalu da unajmi konja, a vlasnik Francuz mu se nakloni, oslovi ga sa „milorde“ i sav se polomi da mu ugodi. Izjahao je iz štale, a konjušar je trčao za njim da mu pokaže put.

Gradić beše mali, tek nekoliko nizova kuća iza kojih su bile načickane kolibe, udžerice i čatrlje; iza njih put je vijugao kroz gustu šumu i visoke, guste šibljake šećerne trske. Okolni brežuljci i vrleti bili su neobičnih oblika; ležali su nasred ravnice kao bestijarijum gargantuanskih životinja koje su se zamrzle u pokretu dok su se otimale iz stiska zemlje. Dok je prolazio između polja šećerne trske, povremeno je nailazio na skupine ljudi, koji bi spustili kose i zagledali se u njega: nadzornici su mu se klanjali i s poštovanjem prinosili bič šeširu, a radnici bi samo zurili u njega bezizrazno i nemo, pa mu bi drago što je poneo oružje. Između dva reda stabala s kojih se gulila kora boje meda ugledao je plantažerovu kuću daleko pred sobom. Očekivao je palatu poput onih na plantažama u Delaveru i Merilendu, no ova kuća nije imala velelepne stubove i mansardne prozore. Bio je to prizemni, drveni bungalov okružen dubokom verandom. Vlasnik mesje D'Epine sedeo je na verandi u gaćama s tregerima

– Zahariju to nije zasmetalo, pa se iznenadio kad mu se domaćin izvinio što se razgolitio i na mucavom engleskom objasnio kako nije očekivao posetu jednog džentlmena u ovo doba dana. Mesje D’Epine naloži crnoj služavki da posluži gosta, pa ode u kuću i vrati se posle pola sata sasvim odeven i doteran, i počasti Zaharija ručkom sa mnogo jela i finih vina.

Nešto kasnije Zahari prilično nerado pogleda na sat pa reče kako je vreme da pođe. Prateći ga do vrata, mesje D’Epine mu dade jedno pismo za gospodina Bendžamina Bernama u Kalkuti.

– Šećerna trska mi truli na polju, gospodine Ride – reče plantažer. – Poručite gospodinu Bernamu da mi je potrebna radna snaga. Pošto na Mauricijusu ne smemo više da držimo robove, moram da unajmim kulije ili sam propao. Založite se za mene, hoćete li?

Stisnuvši mu ruku na rastanku, mesje D’Epine ga upozori: – Pazite se, gospodine Ride, otvorite četvore oči. Po okolnim brdima ima mnogo odbeglih robova i razbojnika. Jedan džentlmen bez pratnje mora da bude na oprezu. Neka vam je pištolj uvek pri ruci.

Zahari otkasa sa plantaže s osmehom na licu dok mu je reč „džentlmen“ odzvanjala u ušima. Ta titula očito je sa sobom nosila brojne prednosti, a neke od njih dođoše do izražaja kad je stigao u Port Luis, u kvart kod пристаништа. S prvim mrakom uske uličice oko bazara laskara oživele su i sad su vrvele od žena, a Zaharijeva pojava u ogrtaču i sa šeširovom privukla ih je kao magnet – sad se i odeća našla na onoj listi stvari vrednih hvale. Zahvaljujući čarobnom dejstvu odela, za njega, Zaharija Rida, koga su kurve u Fels Pointu često odbijale, žene su se sad prosto lepile: obesile su mu se o ruke, zavlacile prste u kosu, pripijale se kukovima uz njega i nestašno poigravale rožnatom dugmadi na njegovim

suknenim pantalonama. Jedna od njih koja je sebe nazvala Ruža Madagaskara beše najlepša devojka koju je ikad video, sa cvetovima zadenutim za uši i namazanim crvenim usnama – posle deset meseci na brodu, žarko bi želeo da ga ona odvuče u svoju sobu, da joj zarije nos među mirisne grudi, da joj jezikom pređe preko usana s ukusom vanile, ali odjednom se pred njim nađe serang Ali u sarongu i zapreči mu put. Na njegovom uskom licu s orlujskim nosom očitovalo se neodobravanje. Čim ga je ugledala, Ruža Madagaskara svenu i nestade.

– Malum Zikri, ti nema mozak? – oštro ga upita serang podbočivši se. – Imaš voda gore u glava? Što sad 'oće devojka sa cvet? Nije više paka sahib?

Zahari nije bio voljan da mu neko čita bukvicu.

– Gubi se, serang Ali! Ko još mož' da otera mornara iz pičinjaka?

– Što malum Zikri 'oće plati za opa-cupa? – upita serang. – Ti ne vidi ok-to-pod? Mlogo srećna riba.

Ovo sasvim zbuni Zaharija. – Oktopoda? – reče on. – Kakve sad to veze ima?

– Ti ne vidi? – upita serang Ali. – Gosn' ok-to-pod osam ruka ima. Mlogo sebe pravi srećan. Samo smeje. Što malum ne radi tako? Ti nema deset prsta?

Zahari ubrzo diže od tog ruke i pusti da ga odvedu odatle. Celim putem do broda serang Ali mu je neprestano otresao prašinu s odeće, popravljao kravatu, gladio kosu. Kao da je sad polagao neko pravo na njega pošto mu je pomogao da se preobrazi u sahiba. Ma koliko da ga je Zahari psovao i udarao ga po rukama, nije hteo da prestane – kao da je Zahari postao oličenje gospodstvenosti, opremljen svime što je potrebno da postigne uspeh u svetu. Tad mu sinu da je serang Ali zato bio onoliko rešen da ga spreči da spava s

devojkama sa bazara – i njegovi će snošaji morati da budu udešeni i nadgledani. Ili je bar on tako mislio.

Kapetan, koji je i dalje bolovao, sad je očajnički želeo da stigne u Kalkutu i hteo je što pre da digne sidro. Kad je to rečeno serangu Aliju, on se usprotivi: – Kapitan ima mlogo bolest – kazao je. – Ako ne ide dotkor, on umre. Brzo ode gore.

Zahari je hteo da dovede doktora, ali kapetan mu nije dao. – Neće mene na krmi da pipa neka beda od lekara. Niš' mi nije. Samo imam proliv. Biću bolje čim se otisnemo.

Sutradan zaduva svež povetarac i *Ibis* isplovi u dobar čas. Kapetan se nekako dobaulja do krmene palube i izjavi da je spreman za pokret, ali serang Ali nije tako mislio.

– Kapitan kači kaplar Forbs.* Vidi – jezik mu crn. Malum Zikri bolje beži od njega.

Nešto kasnije dao je Zahariju neki smrdljiv napitak od korenja i trava. – Malum da pije – neće kači bolest. Kaplar Forbs mlogo gadan čova.

Po serangovom savetu Zahari je promenio i ishranu i sa uobičajene mornarske hrane – gulaša, smrdljivog sira i zamašćenog mrvljenog dvopeka – prešao na laskarska jela – začinjenu pirinčanu kašu, sočivo i turšiju, povremeno s malo ribe, sveže ili sušene. Zahariju je ispočetka bilo teško da se navikne na te paprene začine, ali je primetio da mu gode, da mu pročišćavaju creva, pa je uskoro zavoleo te nepoznate ukuse.

Posle dvanaest dana kapetan je umro, kako je serang Ali i predvideo. Ovog puta imovina umrloga nije data na prodaju: sve je bačeno u more, a njegova je kabina oprana i ostavljena otvorena, da je pročisti slan vazduh.

* Iskvareno od „kolora morbus“, naziv koji se u 18. i 19. veku koristio za koleru i druge slične bolesti. (Prim. prev.)

Kad je telo bačeno u more, Zahari je pročitao deo iz Biblije. Potrudio se da zvuči visokoparno, pa ga serang Ali pohvali. – Malum Zikri broj jedan popa. Što ne peva crkvena pesma?

– Ne umem – odvrati Zahari. – Ne znam ja da pevam.

– Ne važno – reče serang Ali. – Ima ja jedna pevač.

On pozva jednog visokog, žgoljavog brodskog malog po imenu Radžu. – Ovaj launda bude nekad u misija. Popa njega uči salam.

– Psalam? – začuđeno upita Zahari. – Koji psalam?

Mladi laskar na to zapeva: – „Zašto se bune plemena i narodi pomišljaju zaludne stvari...?“*

Za slučaj da Zahari nije shvatio šta to znači, serang mu uvidavno prevede: – To znači – prošaputa on Zahariju na uho – što pleme diže mlogo buka? Nema treća posla?

Zahari uzdahu. – Vala baš tako.

* * *

Kad se *Ibis* ukotvio kod ušća reke Hugli, prošlo je jedanaest meseci otkako je isplovio iz Baltimora, a na škuni su od prvobitne posade preostali samo Zahari i Krebi, žuti mačor.

Do Kalkute ih je delilo još samo dva-tri dana plovidbe, i Zahari bi bio presrećan da su mogli odmah da krenu. Nekoliko dana razdražljiva posada čekala je peljara. Zahari je spavao u kabini, odeven samo u sarong, kad je serang Ali došao da mu javi kako je jedan bandar** pristao uz brod.

– Dođe gosa Dževa.

– Ko je to?

– Peljar. Mlogo dževa – reče serang. – Čuj.

* Prevod Đure Daničića. (Prim. prev.)

** Lučni čamac u Indiji koji je prevezio teret ili putnike od usidrenih brodova do obale. (Prim. prev.)

Zahari nakrivi glavu i začu neki glas kako se ori na sizu: – Proklet bio ako sam ikad video ovakvu bandu bagre i ološa! Vama šljamu treba isprašiti guzicu! Šta to radite, drndate doku i 'ladite jaja dok se ja ovde pržim na suncu?

Zahari navuče potkošulju i pantalone, pa izađe i ugleda jednog krupnog, srditog Engleza kako lupa po palubi štapom od ratana. Bio je odeven raskošno ali starinski – košulja s podignutom kragnom, kaput rasečenih skuta i šarena svilena marama oko pasa. Imao je debele zulufe, lice rumeno poput šunke, mesnate obraze i usne tamne kao džigerica – izgledao je kao da je sastavljen na mesarskom stolu. Iza njega je stajalo nekoliko nosača i laskara što su teglili razne kovčege, torbe i drugi prtljag.

– Zar niko od vas halalkora nema ni trunku pameti? – Peljaru na čelu iskočiše vene dok je vikao na posadu koja se nije mrdala s mesta. – Gde je kapetan? Je li mu prenet kabera da je moj bandar pristao? Šta stojite tu? Tutanj! Brže malo dok vas nisam štapom po patki! Ima odma' da se molite bogu!

– Iskreno žalim, gospodine – reče Zahari i iskorači. – Izvinite što ste čekali.

Peljar s negotovanjem začkilji dok je posmatrao Zaharijevu neurednu odeću i bose noge. – Očiju mi mojih, čoveče! – povika on. – Ti si se baš raspojasao, je li? To ne ide kad si jedini sahib na brodu – ne ako nećeš da te tvoje crnje ismevaju.

– Izvinite, gospodine... samo sam malo pometen. – Zahari pruži ruku. – Ja sam drugi oficir Zahari Rid.

– A ja sam Džejms Dauti – reče pridošlica i srdito stisnu Zaharijevu ruku. – Nekada sam radio u Bengalskoj rečnoj kormilarskoj službi; trenutno sam arkati i glavni nadzornik *Bername*. Bera-sahib* – to jest Ben Bernam – naložio mi je da preuzmem brod.

* Veliki gospodin. (Prim. prev.)

Lako je mahnuo ka jednom laskaru što je stajao za kormilom. – Ono mi je krmar; tačno zna šta treba da radi – može zatvorenih očiju da te odveze do Bramaputre. Šta kažeš na to da ostavimo kormilarenje toj pogani, a da mi lepo nađemo koji gutljaj lal-šraba?

– Lal-šraba? – Zahari se počeska po bradi. – Izvinite, gospodine Dauti, ali ne znam šta je to.

– Crveno vino, sinko – nehajno reče peljar. – Da nemaš koju kap na brodu? Ako nemaš, može i konjak s vodom.